12/10/2021

जीएसटी सेट ऑफ-- आहे पण मिळत नाही

अमित लुल्ला

केंद्रीय वस्तू आणि सेवा कर कायद्याच्या कलम १६ मध्ये इनपुट टॅक्स क्रेडिट म्हणजेच सेट ऑफ कंव्हा आणि कसा मिळतो या बाबतीतील तरतुदींचा समावेश आहे. याउलट कलम १७ मध्ये सदरचे क्रेडिट कशावर आणि कोणत्या परिस्थितीत मिळणार नाही अशांचा उल्लेख केलेला आहे. या दोन्ही कलमांचा, नियमांचा, अध्यादेशांचा एकत्रितपणे विचार केल्यास तसेच आजअखेर जे ॲडव्हान्स रुलिंग झालेले आहेत त्याचा अभ्यास केल्यास असे लक्षात येते की इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळवणे ही अत्यंत जिकिरीची, कटकटीची आणि धोकादायक बाब झाली आहे. साधारणपणे धंद्यासाठी, व्यवसायासाठी लागणाऱ्या वस्तू आणि सेवेचा इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळतो परंतु त्याव्यतिरिक्त म्हणजेच वैयक्तिक वापरासाठी घेतलेल्या वस्तू आणि सेवेचा इनपुट टेक्स क्रेडिट मिळत नाही हे मूलतः ध्यानात ठेवणे गरजेचे आहे. एखाद्या खरेदी केलेल्या वस्तूचा, मशिनरीचा किंवा घेतलेल्या सेवेचा इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळेल अशी करदात्याला खात्री वाटल्यामुळे त्याचा फायदा घेतला जाऊ शकतो. परंतु भविष्यात हा सेट ऑफ मिळू शकत नाही असे जर संबंधित अधिकाऱ्याला वाटले तर सदर घेतलेल्या इनपुट टॅक्स क्रेडिटची रक्कम व्याज आणि दंडासह भरावी लागते. त्यामुळे खूप मोठ्या नुकसानाला सामोरे जावे लागते. आणि म्हणूनच कशाचेही इनपुट टॅक्स क्रेडिट घेताना व्यवस्थित अभ्यास करून मगच त्याचा फायदा घ्यावा.

इनपुट टॅक्स क्रेडिट साधारणपणे कोणत्या प्रकारच्या वस्तू आणि सेवेवर मिळतो किंवा मिळू शकत नाही याची काही किचकट उदाहरणे मुद्दाम सोपी करून येथे देत आहे. परंतु प्रत्येक वाचकाने स्वतः अभ्यास करूनच इनपुट टॅक्स क्रेडिट घ्यायचा का नाही ते ठरवावे.

खालील बाबींबाबत इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळू शकतो.

१) अ) एखाद्या धंद्यासाठी मशिनरी खरेदी करावयाची असेल आणि त्यासाठी बँकेकडून कर्ज घ्यायचे असेल तसेच त्याकरता स्वतःच्या जमिनीचे मूल्यांकन करून घ्यायचे असेल, तर अशावेळी मूल्यांकन करणाऱ्या व्यक्तीने त्याने दिलेल्या सेवेसाठी जर बिलामध्ये जीएसटी लावला तर त्याचा इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळेल.

ब) जर एखाद्या जमीन मालकाने अगर विकसन कर्त्याने एखादी जमीन डेव्हलप करायला घेतली आणि त्याचे प्लॉट पाडून विक्री करण्या अगोदरच म्हणजेच विकसनाचे काम सुरू असताना जर प्लॉटची विक्री केली तर अशासाठी खरेदी केलेल्या वस्तू आणि सेवेचा सेटऑफ मिळतो.

क) जर एखाद्या विकसनकर्त्याने व्यवसायिक कार्यालय किंवा दुकान यांच्या बांधकाम करून विक्री करिता ज्या काही वस्तू अगर सेवा खरेदी केलेल्या असतात त्याचा सेट ऑफ मिळतो.

ड) जर एखाद्या जमीन मालकाने विकसनकर्त्या कडून सदनिका आगर गाळा जीएसटी लावून घेतला आणि तो त्याने लागलीच म्हणजेच पूर्णत्वाचा दाखला घेण्यापूर्वी विकला तर अशा विक्रीवर त्याला जीएसटी भरावा लागत असल्याने त्याला खरेदीवर भरलेल्या जीएसटीचा सेट ऑफ मिळेल.

२) एखादी १३ सीटरपेक्षा जास्त प्रवाशांची (ड्रायव्हरसह) मोटार कार प्रवाशांच्या वाहतुकीसाठी वापरली जात असेल

किंवा सदरची मोटार कार करपात्र पुरवठ्यासाठी असेल किंवा वाहन चालवायला शिकवण्यासाठी असेल तर अशाचा सेट ऑफ मिळतो.

३) व्हेसल आणि एअर क्राफ्ट व्यक्तींच्या अगर मालाच्या वाहतुकीसाठी वापरले किंवा ते चालवायला शिकवण्यासाठी असेल तसेच करपात्र पुरवठ्यासाठी असेल तर त्याचा आयटीसी मिळतो.

४) जर खाण्यापिण्याचे पदार्थ कॉम्पोझिट किंवा मिक्स करपात्र पुरवठ्यासाठी वापरले आणि सदरच्या वस्तू व सेवेचा पुरवठा मालकाने कामगारांना देण्याचे कोणत्याही कायद्याने बंधनकारक असेल तर याचा आयटीसी मिळतो.

५) एखाद्या व्यक्तीने दुसऱ्या व्यक्तीला केटरिंगची सेवा देण्यासाठी जर आणि कोणाकडून तरी केटरिंगची सेवा घेतली तर त्याचा सेट ऑफ मिळतो.

६) त्याच प्रमाणे केटरिंग कॉन्ट्रॅक्टरने एखाद्या कार्यक्रमासाठी काम घेतलेले असेल आणि ते काम करण्याकरता त्याने दुसऱ्या एखाद्या सब कॉन्ट्रॅक्टरला त्यापैकी खाद्यपदार्थ पुरवठा करण्याचे काही काम दिलेले असेल तर सदर सब कॉन्ट्रॅक्टरने जो जीएसटी लावला असेल त्याचा सेट ऑफ केटरिंग कॉन्ट्रॅक्टरला मिळतो.

७) फॅक्टरीज ॲक्ट १९४८ प्रमाणे बंधन असल्यामुळे जर एखाद्या कंपनीने त्यांच्या कामगारांना खाद्यपदार्थ देण्यासाठी एखाद्या केटरिंग कॉन्ट्रॅक्टरला काम दिले असेल तर त्याचा आयटीसी मिळतो.

८) कोणत्याही कायद्याचे बंधन असल्यामुळे जर एखाद्या कंपनीने त्यांच्या स्टाफ अगर कामगारांकरिता जर क्लब, हेल्थ आणि फिटनेस सेंटर यामध्ये कंपनीच्या पैशाने सदस्यत्व घेऊन दिले तर त्याचा आयटीसी मिळतो.

खालील बाबतीत इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळू शकत नाही.

१) अ) जर एखादी फॅक्टरी, दुकानदार अगर व्यवसायिक यांच्याकडे एखादी जमीन पडून असेल आणि त्या जमिनीचा कोणत्याही धंद्यासाठी वापर करायचा उद्देश ठरलेला नसेल आणि अशा जमिनीचे जर मूल्यांकन करून घेतले तर मूल्यांकन करणाऱ्या व्यक्तीने त्यांनी दिलेल्या सेवेसाठी जर बिलामध्ये जीएसटी लावला तर त्याचा आयटीसी मिळणार नाही.

ब) तसेच एखाद्या जमीन, प्लॉट अगर सदनिकेच्या विकसनकर्त्याने संपूर्ण विकसनाचे काम पूर्ण करून,आर्किटेक्ट कडून पूर्णत्वाचा दाखला घेऊन नंतर त्या प्लॉटची अगर सदनिकेची विक्री केली तर अश्या विक्रीवर जीएसटी लागत नसल्यामुळे त्यासाठी खरेदी केलेल्या वस्तू अगर सेवांचा सेट ऑफ मिळत नाही आणि जर आधी असा सेट ऑफ घेतला असेल तर तो रिव्हर्स करावा लागेल.

क) ज्या सदनिकेच्या विक्रीवर एक टक्का अगर पाच टक्के कर लावला असेल तर अशासाठीच्या खरेदीवरचा सेट ऑफ मिळत नाही.

ड) जर जमीन मालकाने विकसनकर्त्याकडून जीएसटी लावून सदनिका अगर दुकान गाळा खरेदी केला आणि तो त्याने पूर्णत्वाचा दाखला घेतल्यानंतर विकला तर अशा खरेदीवर लावलेल्या जीएसटीचा सेट ऑफ मिळत नाही.

इ) जर वस्तू आणि सेवेचा अशा प्रकारे वापर केला असेल की ज्यामुळे अंतिमतः त्याचे रूपांतर अचल मिळकतीमध्ये होणार असेल (प्लेंट आणि मशिनरी सोडून) तसेच टेलिकम्युनिकेशन टॉवर्स, फॅक्टरीच्या बाहेरील जागेमध्ये टाकलेल्या पाईप लाइन्स याचा सेट ऑफ मिळत नाही.

ई) राहत्या घराच्या बांधकामासाठी ज्या काही वस्तू अगर सेवा घेतलेल्या असतील तर त्याचा सेट ऑफ मिळत नाही.

२) एखादी 13 सीटर पेक्षा कमी प्रवाशांची मोटार कार(ड्रायव्हर सह) व्यक्तींच्या वाहतुकीसाठी वापरली जात असेल तर त्याचा आयटीसी मिळत नाही.

३) कोणतीही प्रवासी मोटार गाडी जरी धंद्यासाठी वापरली जात असेल तरी त्याचा सेट ऑफ मिळत नाही. एवढेच नाही तर सदरची मोटार गाडी ज्यावेळी विकली जाईल त्यावेळी त्याला परत जीएसटी भरावा लागतो. त्यामुळे सदर मोटारकारसाठी ज्या काही वस्तू आणि सेवांवर खर्च होतो त्याचा देखील सेट ऑफ मिळत नाही. हा एक मोठा अन्याय सरकारने विनाकारण केलेला आहे. येथे स्पष्टपणे डबल टॅक्सेशन होते.

४) व्हेसल आणि एअरक्राफ्ट याचा वर कलम ३ मध्ये नमूद केलेल्या कारणांकरता वापर केला नाही तर त्याचा आयटीसी मिळत नाही.

५) एखाद्या मीटिंगसाठी जर काही ग्राहकांना बोलावले आणि त्यांच्यासाठी खाण्यापिण्याचा खर्च केला तर त्यावर सेट ऑफ मिळत नाही.

६) जर भागीदारांच्या किंवा संचालकांच्या बैठकीसाठी एखाद्याला कॉन्ट्रॅक्ट दिले असेल आणि जर त्या कॉन्ट्रॅक्टरने दुसऱ्याला सब कॉन्टॅक्ट दिले असेल तर सब कॉन्ट्रॅक्टरने मुख्य कॉन्ट्रॅक्टरला आकारलेल्या जीएसटीचा देखील त्या मुख्य कॉन्ट्रॅक्टरला सेट ऑफ मिळत नाही. कारण स्वतः करीताच हा खर्च केलेला आहे असे गृहीत धरले जाते.

७) एखाद्या मालकाने स्वेच्छेने स्वतःसाठी किंवा भागीदारांसाठी क्लब अगर हेल्थ आणि फिटनेस सेंटरचे सदस्यत्व घेतले तर त्याचा आयटीसी मिळत नाही.

८) स्टाफ अगर कर्मचाऱ्यांसाठी त्यांनी घेतलेल्या रजेच्या वेळी घरच्या प्रवासासाठी जर काही मालकाने खर्च केला तर त्याचा सेट ऑफ मिळत नाही.

९) जर जीएसटी अधिकाऱ्यांनी एखाद्या करदात्याने जाणून बुजून टॅक्स भरलेला नाही असे शोधून काढले आणि त्याचा टॅक्स भरून घेतला तर संबंधित वस्तूवरील सेट ऑफ कोणालाही मिळू शकत नाही.

१०) जीएसटी कायद्याअंतर्गत भरावी लागणारी विवरणपत्रके म्हणजेच जीएसटीआर १ आणि जीएसटी आर ३बी विक्रेत्याने किंवा खरेदीदाराने यापैकी कोणीही विहित मुदतीत जर सदर विवरणपत्रके आणि कर भरले नाहीत तर त्याचा सेटऑफ मिळत नाही.

११) सेट ऑफ मागणार्याकडे जर फक्त खरेदीचे बिल असेल परंतु ट्रान्सपोर्ट रसीद नसेल तर त्याला माल मिळालेला नाही असे गृहीत धरले जाऊन सेट ऑफ नाकारला जातो. त्यामुळे खरेदी बिल, इ वे बिल यासोबतच ट्रांसपोर्ट रसीद असणे अतिशय महत्त्वाचे आहे.

१२) खरेदीचे बिल विहित नमुन्यात नसेल, त्यावरील अपेक्षित असलेले सर्व तपशील लिहिलेले नसतील, बिलामध्ये वेगळा टॅक्स लावलेला नसेल किंवा कॉम्पोझिशन डीलर कडून खरेदी केलेली असेल तर सेट ऑफ मिळत नाही.